

A close-up photograph of a woman with blonde hair, wearing a red top and a black headband, drinking water from a fountain. She is leaning forward, and water is spraying from the fountain into her mouth. The background is blurred, showing other people at the fountain.

Vi låner vandet fra naturen...

Stik et sugerør i den fynske undergrund og rent "fynskvand" strømmer op. Det skal det også gerne gøre, når dine børn og tipoldebørn bliver tørstige*

Fyns Amt

* Vend folderen og læs, hvad du selv kan gøre.

Fyns Amt
Miljø- og Arealafdelingen 1996

Redaktion og lay-out:
Fyns Amts Informationsafdeling
i samarbejde med
Bjarne Hesselbæk, DJ (tekst)
og Flemming Domar (lay-out)

Tryk: Kerteminde Tryk

Flere eksemplarer af pjecen kan
rekvireres hos Fyns Amt,
Miljø- og Arealafdelingen, tlf. 65 56 15 14.

Fyns Amt vil sikre det rene drikkevand

Det fynske amtsråd har en klar politik hvad angår drikkevand: Der skal være nok af det, og det skal være rent.

Vores mål er drikkevand, der er helt fri for forurening – uanset alle grænseværdier.

Det nås bedst ved at beskytte vort grundvand. Gennem en effektiv oprensning af gamle kilder til forurening, og gennem en forebyggende indsats, der forhindrer overforbrug og ny forurening.

Amtet har det overordnede ansvar for grundvandet. Vi kortlægger, hvor det findes, fører tilsyn med det og anviser, hvor det må indvindes, og hvad det må bruges til.

Det gør vi i samarbejde med kommunerne, der planlægger de enkelte kommuners vandforsyning og fører tilsyn med vandværkerne i deres område.

Og vi gør det i samarbejde med vandværkerne, der har det direkte ansvar for at skaffe tilstrækkeligt og rent grundvand, drive vandforsyningen med mindst muligt spild og holde øje med de lokale forureningstrusler mod drikkevandet.

Men den enkelte fynbo har også et ansvar. Hvis vi skal beskytte grundvandet, skal vi alle være opmærksomme på miljøet omkring os – og være villige til at ændre vaner.

Denne pjece er tænkt som et værktøj. Den fortæller, hvad vi skal være opmærksomme på – og i hvilken retning, vi skal ændre vore vaner.

Læst fra denne ende gennemgår pjecen den aktuelle situation for grundvandet på Fyn. Vender du den, får du fra den anden ende en række gode og praktiske råd om, hvordan du kan nyde vandet samtidig med, at du bruger mindre af det. Til gavn for naturen og din pengepung.

Venlig hilsen
Fyns Amtsråd

Vi har et sugerør i undergrunden

Det kan ikke være enklere eller billigere. Alt drikkevand, som fynboerne får ud af hanen, er grundvand. Vand direkte fra undergrunden, som blot er blevet iltet og filteret på vejen til forbrugeren.

Så heldig er man kun få steder i verden. I lande som England og Spanien udgør grundvandet kun 1/3 af drikkevandet. Resten er kemisk rensede overfladevand fra søer og floder.

I mange lande er drikkevand noget, som man henter i plastflasker i supermarkedets køledisk.

Lerlag beskytter det fynske vand

Så galt går det forhåbentlig ikke på Fyn.

I store dele af amtet er der i undergrunden tykke lag af moræneler. Det forhindrer mange stoffer i at sive ned og beskytter på den måde grundvandet mod forurening.

Samtidig har vi indvundet stadigt mindre grundvand gennem de sidste 10 år. Vandledningerne er blevet repareret, så der spildes mindre vand, og brugen af vandmålere har fået forbrugerne til at holde igen på forbruget.

Resultatet er, at vi stadig har "fynskvand" i pæne mængder og generelt af meget god kvalitet.

Men der er også trusler

"Sprøjtegift i borer i ved Marstal Vandværk". "Grundvand i Odense forurenede med opløsningsmidler."

Selvom vi har et godt udgangspunkt, viser avisoverskrifterne ovenfor, at godt vand ikke er nogen selvfølge. Også på Fyn truer en række aktiviteter grundvandets gode kvalitet.

Det gælder anvendelsen af gødning i landbruget, og det gælder anvendelse af sprøjtegifte i landbrug, skovbrug, på offentlige arealer og hjemme i folks haver. Det gælder også industriens brug af kemikalier og husholdningernes brug af stærke rengøringsmidler og sprøjtegifte.

Og så dukker vores synder fra fortiden op i disse år. Fra gamle lossepladser, industrivirksomheder og benzinstationer siver forurening ned mod grundvandet.

Vi har kun vandet til låns

Dannelsen af grundvand og grundvandets bevægelser i jorden foregår meget langsomt. Ødelægger vi grundvandet, går der lang tid, før der er dannet nyt vand, vi kan bruge.

Derfor er vi nødt til at handle nu. Vi skal beskytte vandet mod forurening og lære at sætte pris på det.

Først og fremmest fordi vi kun har grundvandet til låns. Fra naturen – og fra vore børn og tipoldebørn.

Men også fordi det kan koste mange penge at lade stå til. Hvis vi senere skal til at rense vort drikkevand, bliver det en kostbar affære.

Trusler og muligheder

Du kan læse om truslerne mod det rene drikkevand og om, hvad samfundet gør på de følgende sider.

Læser du pjecen fra den "anden ende", kan du se, hvad du selv kan gøre for at passe på det gode vand.

VIDSTE DU

- At kun 53 af de 285 fynske vandværker er kommunale, resten driver forbrugerne selv
- At de kommunale vandværker leverer halvdelen af drikkevandet, og de forbrugerdrevne vandværker leverer den anden halvdel
- At cirka 13.800 fynske husstande får vand fra egne brønde eller borerer

Vi skal rydde op efter fortidens forurening

Fortidens synder i form af gamle lossepladser og industrigrunde er en voksende trussel mod især grundvandet i og omkring byområderne.

Den alvorligste fare fra de forurenede grunde kommer fra de såkaldte klorerede opløsningsmidler fra gamle renserier og metalindustrier. Op til 10% af borerer i byområder har vist sig at være forurenede med opløsningsmidler.

Vi kender kun 1/3 af de forurenede grunde

Fyns Amt har ind til midten af 90'erne registreret over 350 af disse grunde, men forventer at nå op omkring 1000 i alt.

Amtet har ansvaret for registrering, undersøgelse og oprydning af de forurenede grunde.

Depoterne skal væk

Arbejdet består først og fremmest i at fjerne forurenings-truslen fra lossepladser, utætte olietanke og gamle industrigrunde, hvorfra kemikalier og olie siver ned i grundvandet.

Det er stoffer, der gør stor skade selv i meget små portioner. Jo tættere de findes på borer og vandværker, jo højere prioriterer amtet arbejdet med at fjerne dem.

VIDSTE DU

- At der er registreret 3000 affaldsdepoter i Danmark. Det reelle antal skønnes at være op mod 11000
- At 10-15 drikkevandsboringer i Odense er ude af drift på grund af forurening med opløsningsmidler
- At opløsningsmidler især kommer fra nedlagte renseserier – det kan forurene grundvandet at rense tøj

Vi skal hindre ny forurening

Der dannes grundvand overalt, når regnvandet siver ned gennem jorden. Da størstedelen af vort land er landbrugsområde, er landbruget den store "leverandør" af det, der med tiden skal blive vort nye drikkevand, altså grundvandet.

Desværre er vandet ikke længere rent, når det siver ned. Det er begyndt at trække nitrat og sprøjtemidler med sig ned.

200 tilladte stoffer i sprøjtemidler

I Danmark er det tilladt at bruge over 200 stoffer i sprøjtemidler. Af dem har vi hidtil kun undersøgt for 8, men de nyeste undersøgelser omfatter op til 28 stoffer.

Disse undersøgelser viser, at der er forurenset med flere stoffer, end vi hidtil har regnet med.

Man regner med, at en meget stor del af det, der sprøjtes ud over markerne, forsvinder op i luften, ud i vandløbene eller ned i grundvandet.

Nitrat fra gødning

Nitraten i grundvandet stammer først og fremmest fra landbrugets forbrug af gødning.

Forurening med nitrat skyldes som regel, at jorden får tilført mere gødning, end planterne kan bruge. Så vaskes overskuddet ned i grundvandet eller ud i søer og vandløb.

Sammenlignet med andre steder i Danmark er belastningen af grundvandet med nitrat meget lille i Fyns Amt. 90% af det fynske vand indeholder mindre end 5 milligram pr. liter. Den tilladte grænse er 10 gange så høj, 50 milligram pr. liter.

Forebyggelse er vejen frem

Hvis vi skal have rent grundvand, kræver det, at vi forebygger. Derfor skal vi især beskytte vores vigtigste grundvandsområder – drikkevandsområderne – mod forurening. I disse områder skal landbruget drives mere miljøvenligt, og der bør ikke findes forurenende industri.

Hvis landbrugets gødsning nedsættes, skånes grundvandet for nedsivning af nitrat.

Forbud og friholdelse af sårbare arealer kan mindske belastningen af grundvandet.

Desuden kan en øget skovplantning og udlægning af naturområder være en god og langsigtet beskyttelse af grundvandet. Især hvis brugen af sprøjtemidler i skovbruget nedsættes.

VIDSTE DU

- At pesticid er sammensat af to latinske ord: Pestis = pest og caedere = dræbe
- At de danske marker i 1993 blev sprøjtet i gennemsnit 2 til 3 gange
- At der i grundvandet på Fyn er følgende sprøjtemidler: Dichlorprop, Mechlorprop, MCPA, 2,4D, Dinoseb, DNOC, Atrazin, Simazin, Hexazinon, Pentimethalin, Bentazon og nedbrydningsprodukter fra Prefix og Casovon G
- At det grundvand, vi drikker, kan være 50-100 år eller endnu ældre

Vi skal skrue ned for forbruget

Der er grænser for, hvor meget grundvand vi kan tillade os at pumpe op.

Det vand, vi pumper op, mangler i naturen – i søer og vandløb. Samtidig risikerer vi, at saltvand løber ind fra havet og ødelægger grundvandet.

158 liter vand om dagen pr. fynbo

De fynske husholdninger bruger 71% af det vand, der omsættes årligt på Fyn. Det er altså her de største besparelsesmuligheder ligger. Men også i landbrugets og industriens forbrug er der en del at hente.

I husholdningerne bruger hver fynbo dagligt 158 liter, eller lidt under landsgennemsnittet. Det skyldes blandt andet, at Fyn er helt i top, hvad angår installation af vandmålere.

Ved at bruge rådene i denne pjece er det muligt helt "smertefrit" at få forbruget endnu længere ned.

Overforbrug koster dyrt

For den enkelte forbruger er der god økonomi i at skrue ned for forbruget.

I løbet af de kommende år vil udgiften til vand stige på grund af miljøafgifter. Det betyder, at de økonomiske følger af overforbrug og fejlforbrug bliver endnu mere følelige. Allerede i 1995 kan et wc, der tapløber, faktisk koste adskillige tusinde kroner på et år!

VIDSTE DU

- At vi årligt indvinder godt 54 millioner kubikmeter grundvand i Fyns Amt. Det er tæt på det, vi kan indvinde uden at tørlægge vandløbene
- At 95% af de fynske forbrugere, der er tilsluttet et vandværk, har vandmålere
- At der udover prisen for vandet og afgiften for at få det ledt væk, også er indført en skat, der skal nedsætte forbruget. Den lød på 1,25 krone pr. kubikmeter i 1994 og stiger med 1,25 kroner om året til 6,25 kroner i 1998

Vi sparer ved at forebygge

Det forebyggende arbejde – med at fjerne gammel forurening og forhindre ny – koster mange penge. Og de høje og stadigt stigende priser på vand belaster forbrugerne.

Men det er en lille pris for at beholde rent, klart og velsmagende drikkevand.

Alternativet, at skulle rense grundvandet for kemikalier og nitrat, inden det kan bruges i husholdningerne, er langt, langt dyrere og ikke en langsigtet løsning.

Det kræver, at forsyningen samles omkring få, meget store vandværker med kapacitet til at foretage kostbare kemiske rensningsprocesser. Det vil kræve enorme investeringer i vandværker og hovedledningsnet. Og så får vi alligevel ikke helt rent vand, fordi det ikke kan renses 100%.

